

SARS E FIHLELLA POKELLO YA LEKGETHO E FETANG TEKANYO YA R18 BILLION

Tshwane, 12 Pudungwana 2025 – Ditshebeletso tsa Lekgetho tsa Afrika Borwa (SARS) di ananela Puo ya Nako e Mahareng ya Tekanyetso ((MTBPS) e tekilweng Palamenteng kajeno ke Letona la Ditjhelete, Enoch Godongwana. Letona le lekotse botjha kakanyo ya pokello ya lekgetho ya Tekanyetso ya 2025 ho tloha ho R1 985.6 billion ho isa ho R2 005.3 billion.

Khomishenara Edward Kieswetter o hlahisiste tshehetso ya SARS puong ena ya Letona, e leng e supang tsela e hlakileng le e kgonahalang molemong wa tsetsepele ya maemo a ditjhelete Afrika Borwa. "Puo ya Nako e Mahareng ya Tekanyetso (MTBPS) e theha mehato e sebete ya ho ntlafatsa boitwanelo ba ikhonomi ya naha ya rona. SARS e ikemiseditse ho tshehetsa maikemisetso ana ka ho tsepamisa maikutlo hodima pokello ya lekgetho, ntlafatso ya boikobelo le pebofatsong ya kgwebisano ka ho etsa sena ka maiteko a sa fetoheng, le boqapi," ho rialo Kieswetter.

Ka la 30 Loetse 2025, SARS e ne e se e bokelletse lekgetho ka mora ditloso la R924.7 billion, lona le tswa dipokellong tsa pele ho ditloso tsa R1 157.6 billion mmoho le ditefo tsa dipusetso tsa R232.9 billion. Sena se supa kgolo ya selemo le selemo ya R78.6 billion mme ka kakaretso ena ke tjhelete e fetang tekanyetso ya R18 billion papisong le dikakanyo tse entsweng pejana, mme sena se supa mothati o fanang ka tshepo bakeng sa karolo ya bobedi ya selemo sa ditjhelete. Tshebetso ena e ntlafetseng ka palo e ka bang ya 50% ho feta ditebello e tlile ka lebaka la matsapa a boikobelo.

Lenaneo la SARS le mabapi le boikobelo le ntse le tswela pele ho beha ditholwana. Ka yona nako eo, SARS e kgonne ho fumana R131.6 billion ho tswa diketsahalang tsa boikobelo, mme sena se nyolohile ka R122.6 billion papisong le ngwahola. Dipokello tsa dikoloto di fihlile ho R47.1 billion, ena ke keketseho ya R3.3 billion (7.5%), sena se toboketsa seabo sa SARS mokotleng wa naha.

Kieswetter o thoholeditse basebetsi ba SARS mmoho le balefalekgetho ba ikobelang tefo ya lekgetho ka katleho ena. "Ka mora dipalo tsena ke basebetsi ba itetseng ba SARS ba etsang dintho tse nnyane tse miliyone letsatsi ka leng, mmoho le balefalekgetho ba ikobelang le bao kabelo ya bona e etsang hore katleho ena e

kgonahale. Boikitlaetso bona ba bona bo thusa ho ntlafatsa tjhebeho ya boemo ba ditjhelete ba Afrika Borwa le ho theha morethetho wa bokamoso. Diphetho tsena di toboketsa tshebetso e ntle ya pokello ya lekgetho ka SARS mme sena ke tjhebeho e ntle ya boemo ba ditjhelete naheng ya rona, " o tlatsitse ka ho rialo.

Ho ahella hodima tswelopele ena, pokello ya lekgetho e bontshitse boitwanelo ho phatlalla le mekgahlelo e meholo ya lekgetho. Dipokello ho tswa ho Lekgetho la Lekenno la Kgwebo (CIT), Lefa ho ya ka Moputso (PAYE), Lekgetho la Didividente, Lekgetho la Boleng bo ekeditsweng la Lehae (VAT), Levi ya kakaretso ya Mafura (A hlahang ka ntle ho naha), mmoho le dipusetso tse tlasana ho tse neng di lebelletswe tsa dipusetso tsa VAT, di ile tsa sebetsa ho feta ditebello, mme sena sa toboketsa tema e kgathwang ke SARS ho se mabapi le botsitso ba mokotla wa naha.

- **Lekgetho la Lekenno la Kgwebo (CIT):** Ditefo tsa Selemon ho fihlela jwale tsa ditefo tsa Nakwana tsa Lekgetho la Lekenno la Kgwebo (CIT) e bile R164.5 billion, ena e bile kgolo ya R14.2 billion (9.5%) mme sena se fetile dikakanyo tse neng di entswe ka R4.7 billion (3.0%). Dipokello tsena di ile tsa ntlafatswa ke ka moo SARS e ile ya phethahatsa Serapa sa 19(3) ka teng mme sena sa tisa R10.0 billion ya tlatsetso. Ba bileng le seabo se seholo e bile dikhampani tsa makala a tsa Merafo le a Ditjhelete. Lekala la Merafo le ntse le tswela pele ho tobana le diphephetso tse matla haholoholo ka lebaka la ditheko tse ntseng di theoha tsa phaladiamo, tshepe le mashala. Ho ya hodimo le tlase ha ditheko di ama diphaello tsa dikhampani mme sena se bake hore ho be le kगतello e lebang tlase hodima ditefo tsa nakwana tsa CIT.
- Dipokello tsa **PAYE** tsa R371.0 billion di bile le kgolo ya R30.9 billion (9.1%) papisong le ya ngwahola mme e fetile ditebello tse akantsweng ka R3.2 billion (0.9%). Kgolo ena ya selemon le selemon ka sehloohong e kgannilwe ke ditefo tse tswang ho beng ba mesebetsi makaleng a tsa Ditjhelete le a Baahi. Ditlhahiso tsa lekgetho tse tsebisitsweng Tekanyetsong ya 2025 di ne di sa akaretse ditlhophisobotjha tsa dibrakete le dinyehlisetso tsa PIT, mme mehato ena e lebelletswe ho tla ka R16.7 billion bakeng sa selemon se felletseng. Karolong ya pele ya selemon, dipokello tsa PAYE ho tswa mokgwatshebetsopeding wa pehomejafatshe di ne di thehilwe hodima R18.2 billion mmoho le bokaalong bo kgethiswang ba R5.2 billion.

- **Dipokello tsa lekgetho la didividente** e bile R22.3 billion, di bile le kgolo ya R5.3 billion (31.0%) papisong le ngwahola mme tsa ba le tjhelete e fetang e neng e akantswe ya R4.6 billion (25.7%). Sena se akareditse tefo ya hang feela ya R1.4 billion, mme ditshusumetso tse ka sehloohong tsa kgolo ena e bile makala a Ditjhelete, Bohlahisi, le a Mabenkele a rekisang tse ngata/kgolo le a Bohlahisi.
- Dipokello tsa **VAT ya Lehae** e bile paloyohle ya R292.7 billion, sena ke keketseho ya selemo le selemo ya R21.1 billion (7.8%). Sena se kgannilwe ka sehloohong ke makala a tsa Ditjhelete, Mabenkele a rekisang tse ngata/kgolo le a Bohlahisi, le thuso e seng kae ya lekala la Dipalangwang. Dipokello tsa selemo le selemo tsa VAT ya Lehae di fetile ditebello tse neng di lebelletswe ka R5.2 billion (1.8%).
- VAT ya Thomelohare e sebeditse hampe haholo ka R3.7 billion ka lebaka la kgolo e tlasana ya boleng ba dithomelohare tsa 1.2%, tse neng di lebelletswe ho hola ka 5.4% selemong kaofela.
- Ditefo tsa **Pusetso ya VAT** tse tlasana ho feta ditebello di bile le paloyohle ya R183.9 billion, kapa keketseho e nnyane ya R0.2 billion (0.1%) ho tswa ho ya ngwahola. Sephetho sena se setle se ka lebaka la tsepamo e ntseng e tswela pele ka SARS ho qoba ditseko tse sa dumellehang le tsa boqhekanyetsi tsa dipusetso. Botsamaisi ba thibelokotso ho tse mabapi le dipusetso bo bile le ntlafalo e matla pokellong ya lekgetho ka mora ditloso.
- **Dipokello tsa Levi ya Kakaretso ya Mafura** tsa R44.7 billion di bile hodingwana ka R2.1 billion (5.0%) papisong le dikakanyo tsa ngwahola tsa R2.3 billion (5.3%). Tsebahatso ya mafura bakeng sa Mmesa ho isa ho Loetse 2025 di bile le paloyohle ya kgolo ya mothamo wa 2.1% (dilitara tse 241.9 million). Ditsebahatso tsa ba romellang dithoto ka hare di nyolohile ka 133.1% (dilitara tse 3 605.3 million) mme di ile tsa thefulwa ke ditsebahatso tsa bahlahisi ba lehae, tse honyetseng selemo le selemo ka 39.0% (dilitara tse 3 363.4 million).

Tshebetso e fetang tekanyo ya dihlahiswa tsena tse ka hodimo tsa lekgetho di bile le dipokello tse tlasana ho ditebello ho tswa dihlahlobong tsa Lekgetho la Nakwana

la PIT, le makgetho a Bolaodi ba Meedi, mmoho le ditefo tsa dipusetso tse bileng hodingwana ho feta dikakakanyo tsa ditefo tsa dipusetso tsa PIT.

- Kakanyo ya 2025/26 ya **Lekgetho la Nakwana la PIT** ke R51.5 billion, ka kgolo ya selemo sohle e tobilweng ya sekgahla sa 19.1% papisong le ngwahola. Dipokello tsa selemo ho fihlela jwale tsa R17.4 billion di bile le kgolo ya R1.5 billion (9.4%) papisong le ngwahola mme tsa se fihlelle dikakanyo tsa R1.5 billion (8.2%).
- **Dihlahlobo tsa pokello ya lekgetho tsa PIT** tsa R9.9 billion di bile le kgolo ya R0.4 billion (3.8%) papisong le ngwahola mme tsa se fihlelle ditebello ka R1.1 billion (9.7%). Kgolo ena e ne e kgannwa ka sehloohong ke lekala la tsa Baahi mme yona e ile ya nonyetswa hannyane ke kgonyelo ya lekala la Merafo.
- **Dikakanyo tsa selemo se fellelseng tsa 2025/26 bakeng sa makgetho a kgwebisano ya Bolaodi ba Meedi** ke R360.6 billion, mme sena se hloka kgolo ya selemo le selemo ya sekgahla sa 5.5%. Ka la 30 Loetse 2025, dipokello di bile le tjhai ya R156.7 billion, sena e bile kgolo e tlasana le ditebello ya R5.0 billion (3.3%), haholoholo ka lebaka la VAT ya Lehae ya R2.7 billion (2.3%) mmoho le Dikgafa tsa Bolaodi ba Meedi tsa R2.3 billion (7.2%). Dipokello tsa selemo le selemo di bile le kgaello ya dikakanyo ya R3.4 billion (-2.1%), sena se bile le kgaello haholoholo ka lebaka la VAT ya Lehae, mme tsona di ile tsa nonyetswa ke phophomo ya dipokello tsa sekoloto sa Dikgafa tsa Bolaodi ba Meedi.
- **Dipusetso tsa PIT** tsa R32.2 billion di bile le kgolo ya R4.5 billion (16.2%) papisong le ngwahola mme di fetile dikakanyo ka R1.4 billion (4.4%).
- Ho amohetswe **dikgutliso tse 7.3 million tsa PIT** (papisong le tse 6.6 million ka yona nako ena ngwahola). Ho tsena, dikgutliso tse 5.7 million di ile tsa hlahlojwa ka tsela ya othomathike papisong le tse 4.8 million tsa ngwahola. Dikgutliso tse 4.6 million di bakile hore ho be le paloyohle ya R31.2 billion, mme sena se tshwana le methamo ya ngwahola empa se bontsha keketseho ya boleng ya R1.9 billion.

Khomishenara Kieswetter o tiisitse boitlamo ba SARS ba ho aha setheo se bohlale, sa sejwalejwale le se thehilwelng hodima botshepehi le tshepo. “Tema ya rona ha e

felle feela ho tsa pokello ya lekgetho, re kganna maikemisetso a naha a ditjhelete le ha re tobane le diphephetso tse tswelang tse kang dikoloto, tlhokeho ya mesebetsi le ho se lekane. Erekaha mmuso o tshepetse hodima dipokello tsa lekgetho bakeng sa 90% ya ditshenyehelo tsa ona, ho hlokeha kgothaletso e matla ho sireletsa botshepehi ba mokotla wa ditjhelete le ho sutha mokgweng wa ho tshepela ho tshehetsweng ka matlole ho tswa ka ntle”.

Ho akofisa dikuno tsena tsa Tekanyetso ya 2025, Letona Godongwana le abetse SARS R7.5 billion ya tlatsetso nakong ya Puo ya Nako e Mahareng ya Tekanyetso (2025/2026; 2026/2027; 2027/2028).

SARS e tswela pele ka Taolo ya Lekgetho e bitswang 3.0, e leng mawala a sejwalejwale a tsepamisitseng maikutlo hodima ho sibollwa ha kanale e bohlale, e momahaneg ka tsela ya dijithale le e ntlafatswang ke saense e tswetseng pele ya deitha. Katamelo ena e akaretsa diprojeke tsena tsa nako e telele tse robedi:

- Ho tjhorisa boitsebelo ba basebetsi hore bo dule bo ikamahanya le dinako tsena tsa bohlale ba maiketsetso.
- Ho theha mokgwatshebetso o ikgethang wa boitsebahatso ba dijithale ho ntlafatsa botshepehi le nlofatso ya nnetefatso.
- Ho sibolla phothale e phethahetseng ya diakhaonto tsa balefalekgetho ho thusa basebetsi ho sebeletsa balefalekgetho ka mokgwa o ntlafetseng
- Ho etsa hore kanale ya botsamaisi ba dinyewe e be bohlale le ho feta, ka ho akaretsa saense ya deitha le bohlale ba maiketsetso.
- Ho theha mmotlolo wa setheo se thehilweng hodima boikobelo hore ho suthwe mokgweng wa karabelo ho tla mokgweng wa tshebahatso e thehilweng hodima thibelokotsi hore ho profaelwa ha thibelo ya kotsi e be ntho e etsahalang ka yona nako eo.
- Kaho ya mokgwatshebetso wa tefo ya hanghang (ka kopanelo le Banka ya Risele ya Afrika Borwa) ho ntlafatsa botshepehi ba tefo ka tsela ya kakaretso ya ditjhelete le ho fokotsa tshebediso ya kontane.
- Ho etsa hore taolo ya VAT e be ya sejwalejwale ho tloha qalong ho isa qetellong.

- Ho ntjhafatswa ha bolaodi ba bolaodi ba meedi le dihlahiswa tsa naha ka tsela ya theknoloji.

Ikhonomi e seng molaong e seng e jele setsi Afrika Borwa. Ka 1994, ikhonomi e seng molaong ho ile ha akanywa hore e ka ba 4% ya Tlhahiso ya kakaretso ya Naha (GDP). Dipalo tsena jwale di hlahella dibukeng tsa boithuto bo fapaneng, mme tsona di se di fihlile palong ya 10% - 15% ya GDP ka 2024. Tsena ke dipalo tse hodimo haholo le tsa sa dumelleheng tse mabapi le ikhonomi ya naha ya rona mme di tlameha hore di lwantshwe ka matsapa a ho thibela tshusumetso ya tsona. Diketsahalao tse seng molaong tsa kwae le disakarete, tahi, mafura le ho tswakuwa ha mafura, boqhekanyetsi, ho rafshwa ho seng molaong mmoho le ho mokolwa ha kgauta le dimenerale tse ding di totobatsa tlwaelo ena.

SARS e tla tswela pele ho sebetsa ka thata ho fedisa boqhekanyetsi ba peho ya boleng le ho tobana le borui bo sa hlaloseheng ha ka nqa e nngwe ho ntse ho momahanngwa ikhonomi e sa ngodiswang semmuso hore e be karolo ya moralo o batsi wa lekgetho. Mokgatlo o dutse o ikemiseditse ho tlisa tekano pakeng tsa bohlwahlwa ba tshebetso, tshireletso ya ditokelo tsa molefalekgetho mmoho le phethahatso e nang le boikarabelo moo ho hlokehang. Katleho ya sena e itshetlehole hodima matsapa a rona a ho sebetsana le ikhonomi e seng molaong ka ho pethahala. A ho tsebahale hore re tla dula re lwantshana le sekgopi sena se sithabetsang ikhonomi ya naha ya rona.

Khomeshenara Kieswetter o hlahisitse teboho ya hae ho basebetsi ba SARS ba 14 000 ka boikitlaetso le boprofeshenale ba bona. O boletse hore “mosebetsi oo re o etsang re le SARS o akaretse ho tlisa diphetoho setjhabeng sa rona le ho fihlella boitlamo ba rona ba tshebetso e intshang sehlabelo”. O boetse a leboha balefalekgetho mmoho le bakgathatema ba bang ka kabelo ya bona ya ho thusa naha ya rona ho fihlella boitlamo ba yona baahing bohle ba yona.

Ho fumana lesedi le fetang lena, ka kopo ikopanye le SARS ka SARSMedia@sars.gov.za